
ІСТОРІЯ ТА РОЗВИТОК БУХГАЛТЕРСЬКОЇ СПРАВИ

Селіванова Н.М.,
Качанова Н.

Одеський національний політехнічний університет, м. Одеса

Історія бухгалтерської справи дуже цікава та суперечна, адже існує декілька версій щодо дати виникнення бухгалтерії. Деякі науковці більш схильні до того, що бухгалтерський облік виник 6000 років назад, коли виникла економічна потреба фіксації даних щодо господарства. Окремою наукою бухгалтерський облік тоді не можна було назвати, але його практичне використання відіграло дуже важливу роль. За даними давніх джерел, що збереглися, працівники що займались обліком господарства, займали високе становище в суспільстві, а саму їх діяльність (безпосередньо облік) називали «таємницею богів», в яку «посвячували». З розвитком виробничих сил облік удосконалювався, «документи» (позначки на каменях, папірусі або вузлики ниток), що засвідчували рахівництво, зберігались в спеціальних сховищах, запечатувались, і взагалі вважались великою цінністю. Наступна версія – 500 років тому, коли вийшла книга Луки Пачоллі, й почав розвиватись описовий характер обліку. 1494 рік – дата виходу у світ книги «Сукупність всієї арифметики, геометрії, учення про пропорції та відношення», в якій одна окрема частина має назву «Трактат про рахунки і записи». В цій роботі були описані правила «подвійного запису» і бухгалтерського балансу, а також була сформована мета обліку [1]:

– по-перше, обчислення фінансового результату, або можливість кожного «купця» отримувати відповідний дозволений прибуток, для свого утримання;

– по-друге, отримання інформації про стан справ, тобто можливість отримання будь-яких відомостей, як відносно боргів, так і потреб.

Головні рекомендації, які надавав Пачоллі бухгалтерам, це впорядковано вести свої справи, аби не виникало затримок при отриманні відомостей.

Слово «бухгалтер» вперше з'явилося у 15-ому столітті, і означало посаду спеціаліста, що мав певну освіту і володів потрібними знаннями та навичками.

Остання версія – 100 років назад, коли з'явилися перші теоретичні конструкції та нова самостійна наука, що виступала засобом розуміння обліку, як мови рахівництва.

Традиційно вважалося, що функцією бухгалтера є тільки ведення обліку і рахунків. Можливо, так і було на початковому етапі розвитку цього виду діяльності. Але в наш час, коли інформаційне забезпечення стало найважливішим фактором успішної господарської діяльності, функції бухгалтера зазнали суттєвих змін.

На сьогоднішній день функції, які виконують бухгалтери, ускладнилися, їх кількість значно зросла. Це вимагає не лише бездоганного знання саме обліку, але і вмінь та навичок, які виникли лише із швидкими темпами науково-технічного прогресу. Сучасний бухгалтер повинен не просто вміти вести книги, добре знати облік і економіку, але й володіти основами технології виробництва, трудовим і цивільним правом, діловодством, комп'ютерною технікою та іноземними мовами.

Сучасний бухгалтер займається не тільки веденням рахунків, але й здійснює широку діяльність, що включає планування і прийняття рішень, контроль і привернення уваги керівництва до порушень, оцінку, огляд діяльності і аудит. Сучасний бухгалтер повинен задовольнити потреби тих, хто використовує облікову інформацію, незалежно від того, чи є вони зовнішніми чи внутрішніми її споживачами. Аудит розвивався в інших капіталістичних країнах, де активно відбувався процес концентрації та централізації виробництва.

Становлення ринкової економіки в Україні, поява нових господарських структур різних форм власності, розвиток міжнародних економічних зв'язків зумовлюють необхідність

удосконалення обліку і контролю як складових частин економічної інформації, необхідної для управління на всіх рівнях.

Управління будь-яким підприємством вимагає систематичної інформації про здійснювані господарські процеси, їх характер і обсяг, про наявність матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, їх використання, про фінансові результати діяльності. Основним джерелом такої інформації є дані поточного бухгалтерського обліку, які систематизуються у звітність. Така звітність має велике значення, оскільки використовується не тільки для економічного аналізу діяльності окремого підприємства з метою одержання інформації, необхідної для управління, а й для узагальнення результатів у масштабі галузей і народного господарства в цілому.

Розвиток господарських зв'язків в умовах ринку значно розширює кількість користувачів обліковою і звітною інформацією. Ними є не тільки працівники управління, безпосередньо пов'язані з підприємництвом, а й зовнішні користувачі інформації, які мають прямий фінансовий інтерес: банки – при вирішенні питання про надання кредитів; постачальники – при укладенні договорів на поставку товарно-матеріальних цінностей; інвестори, засновники, акціонери, яких інтересує рентабельність вкладеного капіталу і можливість одержання доходів (дивідендів). Значний інтерес облікова інформація має також для працівників податкових і фінансових служб, органів державної статистики й управління.

Підкреслюючи значення бухгалтерського обліку в управлінні господарською діяльністю, німецький вчений-економіст І. Ф. Шерр ще наприкінці XIX століття писав, що «Бухгалтерський облік — непогрішний суддя минулого, необхідний керівник сучасного і надійний консультант майбутнього кожного підприємства» [2].

У цьому зв'язку важливе значення набуває вивчення теоретичних основ, тобто змісту основних категорій і принципів організації бухгалтерського обліку, знання яких є невід'ємною умовою для чіткого розуміння питань практики бухгалтерського обліку.

Теорія бухгалтерського обліку є наукою про завдання, предмет, метод, техніку, форми й організацію бухгалтерського обліку.

Бухгалтерський облік відображає діяльність підприємств, організацій, установ. Він охоплює всі засоби господарства і джерела їх формування, всі господарські процеси і результати діяльності. Важлива особливість бухгалтерського обліку полягає в тому, що господарські операції, облічені в натуральних і трудових вимірниках, обов'язково узагальнюються в грошовому вимірнику. Завдяки цьому одержують такі узагальнюючі показники, як загальну вартість основних і оборотних засобів (майна) підприємства, їхній рух і використання в процесі господарської діяльності, собівартість продукції, обсяг реалізації, фінансові результати та інші аспекти діяльності підприємства, які не можуть дати ні оперативний облік, ні статистичний.

У бухгалтерському обліку господарські операції відображаються систематично і послідовно, в міру їх здійснення, чим забезпечується суцільне і безперервне спостереження і контроль за господарською діяльністю. Цим бухгалтерський облік відрізняється від оперативного і статистичного, які застосовують метод часткового (вибіркового) спостереження і контролю.

Обов'язковою умовою відображення господарських операцій у бухгалтерському обліку є їхнє документальне обґрунтування, завдяки чому показники обліку набувають особливого доказового, юридичного значення. Економічний бік бухгалтерського обліку дає змогу оцінити ефективність господарських процесів, юридичний – законність і доцільність рішень, що приймаються керівництвом.

Таким чином, бухгалтерський облік встановлює взаємозв'язок між економікою і правом у процесі господарської діяльності.

Для забезпечення систематичного і взаємопов'язаного відображення господарських засобів і процесів у бухгалтерському обліку застосовують особливі, тільки йому властиві способи опрацювання облікової інформації — рахунки, подвійний запис операцій на рахунках, балансові узагальнення та ін.

Отже, бухгалтерський облік є системою безперервного, суцільного, документально обґрунтованого і взаємопов'язаного відображення господарських засобів, їхніх джерел, господарських процесів і результатів діяльності в грошовому вираженні для забезпечення інформації, необхідної для управління і контролю.

Література

1. http://www.e-college.ru/xbooks/xbook200/book/index/index.html?go=part-003*page.htm
2. <http://osvita.ua/vnz/reports/accountant/16035/>